

Tomasz JUREK

[rec.] Stanisław Zaborniak, *Z tradycji lekkoatletyki w Polsce w latach 1919–1939*

(t. 1: *Podstawy rozwoju*, Rzeszów 2011, ss. 278; t. 2: *Powstanie i działalność Polskiego Związku Lekkiej Atletyki*, Lublin 2011, ss. 355; t. 3: *Zasięg społeczny*, Rzeszów 2011, ss. 487; t. 4: *Mistrzostwa Polski Mężczyzn w latach 1920–1939*, Rzeszów 2012, ss. 395; t. 5: *Lekkoatletyczne mistrzostwa Polski kobiet w latach 1922–1939*, Rzeszów 2012, ss. 256; t. 6: *Udział lekkoatletów i lekkoatletek w międzynarodowej rywalizacji sportowej*, Rzeszów 2011, ss. 411)

Dotychczas tylko piłka nożna doczekała się multitomowej encyklopedii, obrazującej rozwój tej dyscypliny na świecie i w Polsce na przestrzeni niemal 150 lat. Wielotomowa encyklopedia piłkarska Fuji nie jest już osamotniona, bowiem dołączyło do niej sześciotomowe, bardzo obszerne dzieło znanego lekkoatlety, świetnego trenera i zasłużonego działacza, a obecnie cenionego historyka kultury fizycznej i zarazem profesora tytularnego Uniwersytetu Rzeszowskiego – Stanisława Zaborniaka.

Na przestrzeni zaledwie dwóch lat (2011–2012) ukazało się aż 6 tomów książki, starannie opublikowanych pod wspólnym tytułem *Z tradycji lekkoatletyki w Polsce w latach 1919–1939*. W poszczególnych częściach rzeszowski historyk i wybitny znawca lekkoatletyki ukazał „królową sportu” na budzącej uznanie łącznej liczbie 2182 stron. Kolejno, w logicznym porządku, przywołał tradycje „ćwiczeń prostych” i przedstawił podstawy organizacyjne rozwoju tytułowej dyscypliny w Polsce, a następnie zasięg społeczny oraz osiągnięcia sportowe w wymiarze lokalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym.

Genezę tej dyscypliny na świecie i na ziemiach polskich, jej tradycje pod zaborami oraz uwarunkowania organizacyjne lekkoatletyki w Polsce do 1939 roku zawiera tom I. Składa się z trzech rozdziałów głównych, zapoczątkowanych rozdziałem wprowadzającym, zawierającym genezę i tradycje lekkoatletyki na

świecie i w Polsce do 1919 roku. W dwóch następnych częściach zapoznajemy się z ekonomicznymi, gospodarczo-politycznymi, organizacyjnymi i materialnymi uwarunkowaniami rozwoju lekkoatletyki w II Rzeczypospolitej. Na podkreślenie zasługuje nowatorski podrozdział ukazujący ewolucję opieki medycznej nad sportowcami w Polsce, a także podrozdział charakteryzujący wydawnictwa prasowe i publikacje z zakresu lekkoatletyki.

Działalność Polskiego Związku Lekkoatletyki obrazuje tom II, składający się z czterech rozdziałów. Kolejno poznajemy przebieg zjazdów PZLA i władze Związku (rozdział I), działalność sportową i środowisko sędziowskie (rozdział II), działalność promocyjną i upowszechniającą „królową sportu” (rozdział III), a także aktywność PZLA na arenie międzynarodowej, na forum Międzynarodowej Amatorskiej Federacji Lekkoatletycznej oraz Europejskiej Amatorskiej Federacji Lekkoatletycznej. Dotąd powyższe zagadnienia wycinkowo i tylko okazjonalnie gościły na kartach opracowań historycznych.

Szeroki zasięg społeczny znalazł swoje odbicie w tomie III, najobszerniejszym w omawianym sześcioksięgu, podzielonym na dziesięć rozdziałów. Autor zasadnie ukazał lekkoatletykę w strukturach Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” (rozdział I), Akademickiego Związku Sportowego (rozdział II), wojskowych klubów sportowych (rozdział III), policyjnych klubów sportowych (rozdział IV), organizacji paramilitarnych (rozdział V), ruchu robotniczego (rozdział VI), szkolnictwa (rozdział VII), organizacji młodzieżowych (rozdział VIII), Okręgowych Związków Lekkiej Atletyki i klubów sportowych (rozdział IX) oraz w działalności mniejszości narodowych – niemieckiej, ukraińskiej i żydowskiej (rozdział X). Na uwagę szczególnie zasługuje ostatnia część, pierwszy raz ukazująca rozwój lekkoatletyki wśród mniejszości narodowych, stanowiących trzecią część ludności II Rzeczypospolitej.

Opis mistrzostw Polski mężczyzn (MPM) wypełnia tom IV, strukturalnie powiązany z rodzajem mistrzostw. Kolejno zostały omówione następujące mistrzostwa kraju mężczyzn: indywidualne MPM (rozdział I), przełajowe MPM (rozdział II), MP w biegu na 3000 m z przeszkodami (rozdział III), MPM w 5-boju (rozdział IV), MPM w 10-boju (rozdział V), MP w maratonie (rozdział VI), MPM w chodzie sportowym (rozdział VII), zimowe lekkoatletyczne MPM (rozdział VIII), drużynowe MP (rozdział IX). Nigdy wcześniej nie dokonano tak obszernej analizy krajowych mistrzostw mężczyzn.

Bliźniacza tematyka gości w tomie V, poświęconym lekkoatletycznym mistrzostwom Polski kobiet. Już skromniejsze ramy objętościowe książki pośrednio świadczą o mniejszym zasięgu tej dyscypliny wśród kobiet i zarazem postępującej wówczas emancypacji lekkoatletycznej. Tom dzieli się na pięć części, zgodnie z charakterem mistrzostw. Kolejno zostały ukazane: indywidualne MP (rozdział I), kobiece MP w pięcioboju (rozdział II), MP kobiet w biegach przełajowych (rozdział IV) oraz zimowe lekkoatletyczne MP kobiet. Księga zawiera wiele pionierskich ustaleń i, podobnie jak poprzedni tom, imponuje bogactwem wyników.

Monumentalne opracowanie S. Zaborniaka wieńczy tom VI, omawiający udział polskich lekkoatletów we współzawodnictwie międzynarodowym i wkład Polski do światowego dziedzictwa lekkoatletycznego do 1939 roku. Możemy zatem dowiedzieć się o występach Polaków i Polek w krajowych i zagranicznych mityngach międzynarodowych (rozdział I i II), meczach międzypaństwowych (rozdział III), udziale w igrzyskach olimpijskich (rozdział IV), starcie polskich lekkoatletek w Światowych Igrzyskach Kobiety (rozdział V) oraz uczestnictwie w mistrzostwach Europy (rozdział VI). Autor odkrył wiele dotąd nieznanych kart z zagranicznego dorobku polskiej lekkoatletyki.

Warto podkreślić, że każdy tom został zaopatrzony we wstęp, zakończenie, pełną bibliografię, indeks nazwisk, wykaz skrótów, wykaz tabel, a także streszczenie w języku angielskim. Stanowi oddzielne recenzowane opracowanie. W sześciotomowej pracy S. Zaborniaka znajduje się aż 3516 przypisów, potwierdzających benedyktyńską pracę autora. Można stwierdzić, że tak obszerna publikacja o charakterze monograficznym, kreśląca dzieje jednej dyscypliny, dotąd w Polsce nie ukazała się. Pionierski charakter lekkoatletycznej sagi podkreślają tysiące szczegółowych informacji i niezwykle interesujących faktów. Praca zawiera bardzo wiele ilustracji, w postaci imponującej liczby 2379 fotografii oraz wielu pożytecznych tabel. Została starannie wydana, co poświadcza atrakcyjna i trwała okładka, ciekawa aranżacja wnętrza poszczególnych tomów oraz wysokiej próby papier.

Można dyskutować z autorem o formie niektórych, nadto kronikarskich, fragmentów, ale ta praca broni się sama, ukazuje bowiem polską lekkoatletykę tak obszernie i nowatorsko, jak nikt wcześniej nie zdołał dokonać.